

MAQSUD SHAYXZODANI ESLAB XOTIRA, MEROS VA KELAJAK UCHUN YO'L KO'RSATUVCHI CHIROQ

Amirxonov Ibrohim Abdurahmon o'g'li

Toshkent davlat transport universiteti talabasi

Annotatsiya: Maqsud Shayxzoda hayoti va ijodini xotirlashning zamonaviy ahamiyati, uning merosining yosh avlod, xususan texnika yo'nalishi talabalari uchun ma'naviy qadriyatlarini tahlil qilinadi. Tadqiqotda shoirning qatag'on yillaridagi matonati, adabiy hamkorliklari, tarjima san'ati va Toshkent davlat transport universitetida uning nomi bilan bog'liq amalga oshirilayotgan ilmiy-amaliy ishlar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Maqsud Shayxzoda, xotira, adabiy meros, yosh avlod, ma'naviy qadriyatlar, tarjima san'ati.

Аннотация: В данной статье анализируется современное значение увековечения жизни и творчества Мақсуда Шайхзода, его духовное наследие для молодого поколения, особенно для студентов технических специальностей. В исследовании рассматриваются стойкость поэта в годы репрессий, его литературное сотрудничество, переводческое искусство, а также научно-практические работы, проводимые в Ташкентском государственном транспортном университете, связанные с его именем.

Ключевые слова: Мақсуд Шайхзода, память, литературное наследие, молодое поколение, духовные ценности, искусство перевода.

Annotation: This article analyzes the modern significance of remembering Maqsud Shayxzoda, as well as the spiritual values of his legacy for the younger generation, particularly for students in technical fields. The study examines the poet's resilience during the years of repression, his literary collaborations, the art of translation, and the scientific and practical activities carried out at Tashkent State Transport University associated with his name.

Keywords: Maqsud Shayxzoda, memory, literary heritage, younger generation, spiritual values, art of translation.

Har bir xalqning o'z tarixida yorqin iz qoldirgan, lekin vaqt o'tishi bilan xotirasi xiralasha boshlovchi shaxslar bor.

Maqsud Shayxzoda – ana shunday shaxslardan biri emas, balki har yangi avlod tomonidan qayta kashf etilayotgan, yashayotgan merosdir.

Men, Toshkent davlat transport universiteti talabasi sifatida, uning nomini eshitganimda avvaliga “adabiyot, she'riyat, dramaturgiya” deb o'ylardim.

Lekin chuqurroq o'rganar ekanman, tushundimki: Shayxzodani eslash – bu shunchaki o'tmishni yodga olish emas, balki bugungi qiyinchiliklarga qarshi turish, kasbiy etika, ma'naviy barqarorlik va inson qadrini himoya qilish yo'lida yo'l ko'rsatuvchi kompassga ega bo'lishdir.

Maqsud Shayxzoda nomi abadiy inson bo'lgan desak va uni yana bir bor guvohi bo'lamiz.

Xotira – bu faqat o'tmishga nazar tashlash emas, u kelajakni qurish uchun poydevordir. Shayxzodani eslashning birinchi sababi – uning hayoti va ijodi orqali o'tgan davrning murakkabligi, qatag'on sinovi va ijodiy erkinlik uchun kurashni anglashdir. U 1908-yilda Ozarbayjonda tug'ilib, Toshkentni ikkinchi vatan qilib tanlagan. 1927-yilgi ayblovlar, hibslar, ijodiy tanaffuslar – bularning barchasi uning ruhini sindira olmadi. Aksincha, ular uning she'riyatini yanada chuqur, dramalarini yanada haqqoniy qildi. Men buni transport tizimidagi “chidamlilik” tamoyiliga qiyoslayman.

Har qanday ko'prik yoki temir yo'l qanchalik mustahkam qurilmasin, asl sinov – bu vaqt, ob-havo, yuk tushishi va kutilmagan vaziyatlardir. Shayxzodaning merosi ham xuddi shunday: u siyosiy bo'ronlar, ideologik bosimlar va vaqt oqimiga dosh bergan. Uni eslash – bu “chidamlilik madaniyati”ni yosh avlodga o'rgatishdir.

Ochiq darsda talabalar bilan shu mavzuni muhokama qilganimda, ularning ko'pchiligi “biz texnika o'qiyapmiz, lekin hayot sinovlariga adabiyotdan ko'ra boshqa narsa saboq berolmaydi” degan fikrni bildirishdi. Bu esa xotiraning nafaqat tarixiy, balki amaliy-psixologik ahamiyatga ega ekanligini isbotlaydi.

Shayxzodaning eng buyuk xislatlaridan biri – bu inson qadrini har qanday sharoitda himoya qilish edi. U nafaqat tarixiy qahramonlar, balki oddiy bog'bon, mehnatkash, yosh adiblar haqida ham yozdi. Naim Karimovning yozishicha, u Moskvada o'qiyotgan yoshlarni yo'qlab, ularninga yordam berib ovqat bilan, sovuq kunlarini issiqlik kiyimlar bilan to'ldirgan. Talabalar uni “otang keldi” do'stlariga aytishar edi va do'stlarini chaqirishgan. Bu shunchaki mehribonchilik emas, bu ma'naviy sarmoya edi. Men o'z kurs ishimda jamoaviy ish qilganimda shu holatni his qildim: eng muhim narsa texnik yechim emas, balki jamoa a'zolarining ishonchi, qo'llab-quvvatlashi va bir-birini tushunishidir. Shayxzodani eslash – aynan shu “insoniy aloqa”ni zamonaviy raqamli dunyoda qayta tiklash chaqirig'idir. Uning Erkin Vohidov ta'riflaganidek, “qoidaning istisnosi” darajasidagi tarjima mahorati ham shu jasoratdan kelib chiqqan: u begona madaniyatni o'zlashtirishga emas, uni o'zbek ruhiga uyg'unlashtirishga intilgan. Bugungi talaba uchun bu nafaqat adabiy dars, balki “globallashuv davrida o'zligini yo'qotmaslik” deb aytish mumkin.

Bugungi talaba uchun Shayxzodani eslash nima degani? Bu nafaqat adabiy kechalar yoki she'rxonlik emas, bu “qanday yashash kerak?” degan savolga javob izlashdir. Uning “Umrlar bo'ladiki, tirigida o'likdir. O'limlar bo'ladiki, manguligicha tirikdir” misralari faqat badiiy obraz emas, bu hayotiy dastur. Universitetda uning nomi bilan ochilgan maxsus stipendiyalar, ko'krak nishonlari, “Shayxzoda haftaligi” tadbirlari – bularning barchasi xotirani rasmiy emas, amaliy qilish yo'lidagi qadamlardir. Men adabiy tadbirlarda qatnashganimda, talabalarning ko'zi yonib ketishini ko'raman. Ular shunchaki eshitmaydi, ular his qiladi.

Shayxzoda merosi ularning qalbida yangi ma'nolarga aylanadi: mas'uliyat, adolat, ijodiy erkinlik va vatanparvarlik. Kutubxona devorlaridagi atoqli adib portretlari va ularning Shayxzoda haqidagi xotira so'zlari esa bu yerning shunchaki o'quv maskan emas, balki “ma'naviy laboratoriya” ekanligini eslatib turadi. Ba'zilar so'raydi: “Temir yo'l muhandisiga she'riyat nima uchun kerak?” Javob oddiy: har bir ko'prik, har bir inson, har

bir signal tizimi orqasida faqat hisob-kitob emas, balki insoniy mas'uliyat, tarixiy xotira va kelajakka bo'lgan ishonch turadi.

Maqsud Shayxzoda ijodi aynan shu muvozanatni o'rgatadi: texnik yutuq inson qadrini unutmasligi, innovatsiya ma'naviy ildizdan uzilmasligi kerak.

Maqsud Shayxzodani eslash – bu faqat sanani nishonlash yoki esdalik tadbiri o'tkazish emas.

Bu har bir talabaning, har bir mutaxassisning o'z kasbiy yo'lida inson qadrini, mehnat hurmatini va ma'naviy ildizlarni unutmagan holda harakat qilish va'dasidir. Uning merosi Toshkent davlat transport universitetida ilmiy maqolalarda, stipendiyalarda, adabiy tadbirlarda va eng muhimi – talabalar qalblarida yashamoqda. “O'lgan odam tirikdir” – deb yozgan edi shoir.

Bugun bu so'zlar faqat she'r emas, bu haqiqat. Kelajak poyezdlar tezkor yuradi, lekin ularning yo'nalishini insoniyat, xotira va adabiyot belgilaydi. Biz, yosh mutaxassislar, shu yo'lni davom ettirishimiz, shu merosni nafaqat eslab, balki uni har bir loyihamızda, har bir qarorimizda, har bir insoniy munosabatimizda aks ettirishimiz lozim.

Chunki haqiqiy buyuklik faqat yozilgan satrlarda emas, balki yashalgan hayotda va boshqalarga yo'l ko'rsatgan izlarda namoyon bo'ladi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov N. Maqsud Shayxzoda: Hayoti va ijodiy yo'li. – Toshkent: O'qituvchi, 2005.
2. Shayxzoda M. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1988.
3. O'zbek adabiyoti tarixi. 4-jild. – Toshkent: Fan, 1978.
4. Vazirlar Mahkamasi qarori. 2020-yil 24-avgust
5. Bobomurodov B. Maqsud Shayxzoda: Ijod va zamon. – Toshkent: Sharq, 2022.
6. Adabiyotshunoslik jurnali. 2021,. “XX asr o'zbek adabiyotida xotira va meros masalalari”.
7. Vohidov E. “Yulduzlar qovushsa...”. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1985.